

УДК 355.216 : 355.457(477)

Олександр Васильович ДІДЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

Іван Васильович ПОРХУН,

слухач 1-го факультету Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ДІАГНОСТИКИ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА КОНТРАКТОМ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті представлено зміст критеріїв і показників, охарактеризовано рівні сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: *правова компетентність, військовослужбовці за контрактом, Державна прикордонна служба України, правова культура, критерії, показники та рівні сформованості.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Військовослужбовці за контрактом у Державній прикордонній службі України (ДПСУ) є тією категорією, на яку покладається надзвичайно велике за змістом службове навантаження. Це пов'язано з тим, що ДПСУ повністю перейшла на нову систему комплектування особовим складом та кадрового забезпечення, що передбачає повну відмову від призову молоді на строкову службу. Одночасно відбулося розширення спектра спеціальностей, за якими здійснюється підготовка військовослужбовців за контрактом.

Крім того, на сучасному етапі розвитку прикордонного відомства його керівництво приділяє особливу увагу вирішенню проблеми формування професійної компетентності і, зокрема, її складової – правової компетентності у всіх категорій військовослужбовців, а у контрактників – особливо. Стурбованість станом сформованості правової компетентності у зазначеній категорії пояснюється тим, що знання своїх прав і обов'язків, уміння їх активно відстоювати і захищати, чітке уявлення свого місця в державній структурі, розуміння взаємної відповідальності особистості і держави, здатність використовувати наявні державні механізми для захисту прав і інтересів на кордоні України – саме цих якостей в даний час часто бракує особистості сучасного військовослужбовця ДПСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Проблема формування правової компетентності фахівців не є новою. Над обґрунтуванням теоретичних і методичних аспектів правового виховання у Збройних Силах та інших військових формуваннях України працювали такі вчені, як В. Кухар, В. Мірошниченко, В. Царенко, В. Хома. Про необхідність розвитку правових якостей прикордонників наголошується в наукових розробках А. Катковського, С. Крука, А. Кучеренка, М. Морозова, В. Райка, Ю. Сердюка та ін. Інші важливі для дослідження аспекти підготовки прикордонників до майбутньої діяльності були в центрі уваги Т. Бунеева, А. Галімова, Г. Грибенюка, І. Грязнова, О. Діденка, О. Корольова, А. Кучеренка, М. Мацишина, М. Недбая, Є. Потапчука, Ю. Сичевського, В. Чернявського, С. Чистякова та інших. Разом з тим проблема формування правової компетентності у військовослужбовців за контрактом не була предметом окремого дослідження.

Метою статті є обґрунтування діагностичного апарату (критеріїв, їх показників і характеристика рівнів) для з'ясування стану сформованості правової компетентності у військовослужбовців за контрактом Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення мети вважаємо за доцільне здійснити аналіз сучасних підходів щодо визначен-

ня діагностичного апарату, який пропонується у дослідженнях учених для вирішення аналогічного завдання.

Як відомо, суть педагогічної діагностики і головна мета полягають у визначенні змін, що відбуваються в розвитку особистості або колективу внаслідок застосування окремих методів, прийомів або цілісної системи виховання. Систематичне застосування педагогічної діагностики дає педагогам змогу конкретно й адресно визначити мету виховання щодо окремої особистості, колективу, раціонально планувати процес та використовувати ті форми, методи, прийоми виховання, які найдоцільніші в даний час.

Для діагностики стану сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом необхідно чітко визначитись, що буде мо називати критерієм і показником.

З урахуванням досліджень військових педагогів-дослідників О. Барбанщикова, О. Діденка, В. Кикотя, А. Капустіної, О. Луцького, Н. Петренка, В. Ягупова та інших нами зроблено висновок, що у нашому випадку критерії рівня сформованості правової компетентності – це засоби для визначення реального її стану – сукупність ознак, які дозволяють зробити висновок про ступінь відповідності фактичного рівня сформованості зазначеної компетентності еталонним вимогам.

Щодо зв'язку понять “критерій” і “показник”, то ми повністю приймаємо висновок О. Луцького, який висунув припущення, що у педагогічній практиці на це єдиної думки немає [1]. Часто критерієм називають показник, на підставі якого можна говорити про ефективність певного процесу. При цьому стверджується, що ступінь сформованості показника слід визначати через фіксацію його критеріїв на різних рівнях [2]. У своєму дослідженні ми дотримуємося наукової позиції таких учених, як О. Діденко [3], І. Грязнов [4], М. Сметанський [5], Н. Петренко [6], які вважають, що зміст критерію за своїм обсягом є ширшим, ніж зміст показника, і що показник є складовою частиною критерію. При цьому ми враховуємо, що ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються конкретними показниками.

У проаналізованих нами дослідження пропонуються різні підходи до визначення критеріїв і показників сформованості правової компетент-

ності. Так, базуючись на результатах проведеного діагностувального експерименту, Я. Кічук виокремив критерії покомпонентної сформованості правової компетентності майбутніх соціальних педагогів [7].

На думку М. Махрової і А. Хузіної, правова компетентність викладача ВНЗ може визначатися за допомогою мотиваційного, когнітивного і діяльнісно-рефлексивного критеріїв [8]. Мотиваційний критерій передбачає прагнення сприймати реальність у соціально-правовому контексті. Когнітивний критерій – сформованість правових знань й умінь працювати з соціально-правовою інформацією. Третій критерій – умінь виділяти соціально-правовий контекст педагогічного завдання, а також оцінювати й аналізувати соціально-правові явища з точки зору допустимості, особистої і суспільної значущості [8, с. 13, 14].

На думку російського вченого А. Жигуліна [9], структура правової компетентності фахівця-неюриста включає: когнітивну, інформаційну, ціннісно-смыслову, технологічну, комунікативну, рефлексивну та регулятивну правові компетенції, які сприяють позитивному правовому розвитку студента-неюриста професійного коледжу.

У дослідженні В. Ситяніна [10], присвяченому формуванню правової компетентності науково-педагогічних працівників вищої школи, запропоновано використовувати мотиваційно-ціннісний, когнітивний і поведінковий критерії сформованості зазначеної компетентності, показниками яких виступають правова орієнтація, правовий світогляд і правова поведінка відповідно [10, с. 15].

Для нашого дослідження цікавою є також робота В. Олійника [11]. Зважаючи на результати проведеного теоретичного аналізу, він визначив основні складові правової компетентності: а) правову освіченість як сукупність знань з проблем права; б) правову спрямованість як сукупність ставлень до права як соціальної, державної та особистісної цінності й зумовлює потребу постійно отримувати, розширювати арсенал засобів визначення та вирішення правових проблем; в) правову готовність як наявність умінь з вирішення конкретних правових питань. Відповідно до запропонованої структури дослідник розробив діагностичний апарат. Так, критерієм сформованості компонента правової освіченості визначено ступінь володіння правовими знаннями: наявність у керівника

цих знань у необхідному для вирішення відповідних правових проблем обсязі, володіння базовими поняттями, розуміння змісту і сутності законодавчих документів.

Критерієм сформованості правової спрямованості (який реально можна виміряти в умовах навчання) визначено ступінь визнання слухачами необхідності тих чи інших правових знань та вмій у діяльності керівника освітнього закладу.

Критерієм сформованості правової готовності (як складової проведення навчального діагностування) є здатність слухача вирішувати ситуації управлінської діяльності на правовій основі [11, с. 12, 13].

Отже, як видно з наведених прикладів, науковцями пропонуються різні підходи до визначення діагностичного апарату щодо сформованості правової компетентності. З огляду на це ми не претендуємо на виключну наукову новизну та оригінальність у підході до розробки критеріїв оцінки правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ, а пропонуємо варіант, що опирається на структуру зазначеного утворення. Оскільки правова компетентність військовослужбовців за контрактом ДПСУ є характеристикою особистості, що включає в себе правові знання (когнітивний компонент), законслухняну позицію (мотиваційно-ціннісний компонент), позитивний соціально-правовий досвід і уміння (діяльнісно-практичний компонент), тому й ми пропонуємо для з'ясування стану сформованості правової компетентності застосувати підхід, що передбачає три відповідних критерії, зокрема когнітивний (дозволяє діагностувати рівень сформованості правових знань), мотиваційно-ціннісний (призначений для з'ясування ступеня усвідомлення вагомості правових питань у оперативно-службовій діяльності, прагнення сприймати реальність у соціально-правовому контексті, наполегливості у збагаченні власного правореалізаційного, правозахисного досвіду, включеності правових норм у ціннісну особистісну сферу, ціннісного ставлення до права) і операційно-діяльнісний (уміння використовувати нормативно-правові знання у професійній діяльності).

Що стосується показників названих критеріїв, то у дослідженні ми виходимо з того, що вони мають повною мірою розкривати сутність критеріїв, легко діагностуватися, тобто давати можливість отримати

мувати кількісні параметри, а також бути валідними. Щодо останньої вимоги, то валідність (вагомість, обґрунтованість) показника є мірою його відповідності своєму призначенню вимірювати те, для чого він створений. Це дійсна здатність отримувати ту характеристику, для діагностики якої він заявлений. У науковому обігу вживається також поняття критеріальна валідність (criterion validity, empirical validity) – ступінь відповідності певному критерію (наприклад, умовою для оцінки ефективності діяльності). Оцінюється величиною зв'язку показника з критерієм. Чим значніше зв'язок, тим вище емпірична валідність. Для оцінки виду і ступеня зв'язку використовуються засоби математичної статистики.

З огляду на це, а також з урахуванням структури правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ, вимог щодо їх рівня знань, умінь і навичок, а також професійно-особистісних характеристик нами пропонується визначити показники сформованості зазначеного утворення (див. табл. 1).

Далі, відповідно до логіки наукової роботи, необхідно визначити кількісні параметри сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом. Для цього проаналізуємо наявні дослідження, у яких подібна проблема знайшла свій розв'язок, і звернемося до теорії рівневого підходу, яка може бути основою для вирішення окресленого завдання.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури дозволяють зробити висновок про те, що під рівнем розуміють відношення “вищих” і “нижчих” ступенів розвитку структур певних об'єктів або процесів. Для визначення окремого рівня, як правило, послуговуються певними підставами:

- належністю систем до різних класів складності;
- специфічністю законів і закономірностей кожного рівня;
- підпорядкуванням законів та систем нижчих рівнів законам і системам вищих рівнів;

походженням систем кожного наступного рівня з основних структур попереднього, при цьому утворення кожного наступного належить до утворень попереднього як система до своїх елементів.

**Критерії та показники сформованості правової компетентності
військовослужбовців за контрактом ДПСУ**

Критерії	Показники
Когнітивний – характеризує рівень сформованості правових знань військовослужбовців за контрактом у правовій сфері	Володіння базовими поняттями; володіння правовими знаннями у необхідному для вирішення відповідних правових проблем обсязі; володіння законодавством України з прикордонних питань, знаннями правових засад службової діяльності дільничних інспекторів прикордонної служби; володіння обов’язками і правами дільничних інспекторів прикордонної служби і порядком їх використання під час виконання покладених завдань
Мотиваційно-ціннісний – характеризує сформованість у військовослужбовців за контрактом професійно-правових мотивів, включеність правових норм у ціннісну особистісну сферу, ціннісне ставлення до права	Усвідомлений вибір професії прикордонника й інтерес до професійно-правової етики; сформованість професійно-правових ідеалів; усвідомлення необхідності дотримуватися у своїй поведінці правових норм і правил; прийняття професійно-правових цінностей як особистих моральних принципів
Операційно-діяльнісний – характеризує наявність військовослужбовців за контрактом уміння використовувати нормативно-правові знання у професійній діяльності	Уміння використовувати професійно-правові знання в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності; уміння правильно застосовувати норми законодавства про адміністративні правопорушення; уміння складати процесуальні документи по справах про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок охорони державного кордону України; уміння проводити заходи щодо встановлення та закріплення факту вчинення порушення законодавства про державний кордон України

Що стосується сформованості тієї або іншої компетентності, до у проаналізованих нами дослідженнях виокремлюють від трьох до п’яти

рівнів. Зокрема, В. Климентьєва показники сформованості педагогічної дослідницької компетентності ранжує за п'ятьма рівнями: вихідний (сприйняття), початковий (розуміння), експериментальний (застосування за зразком), професійний (творче застосування) й експертний (аналіз). Інші вчені, зокрема Л. Карпова, Н. Петренко, Л. Хоружа, Л. Шарова пропонують визначати рівень сформованості компетентності за трьохрівневою системою.

У своєму дослідженні ми виходимо з того, що запропонована шкала має бути зручною для дослідника, простою, надійною, діагностичною (яка має набір інструментів для встановлення кількісних даних). Крім того, різниця між рівнями має бути достатньо чіткою. Саме тому, з урахуванням рекомендацій учених щодо діагностики компетентності, характеру навчально-службової діяльності військовослужбовців за контрактом ДПСУ нами визначено, що сформованість їх правової компетентності може виявлятися на оптимальному, допустимому критичному і недопустимому рівнях. Опис зазначених рівнів подано у табл. 2.

Таблиця 2

Характеристика рівнів сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ

Рівень	Якісна характеристика	Бали
1	2	3
Оптимальний	Військовослужбовець добре володіє базовими юридичними поняттями і правовими знаннями для вирішення окреслених обов'язками правових проблем. Добре орієнтується у законодавстві України з прикордонних питань, знає правові засади службової діяльності дільничних інспекторів прикордонної служби; знає і виконує професійні обов'язки. Вибір професії прикордонника усвідомлений, інтерес до професійно-правової етики стійкий. Професійно-правові ідеали сформовані, військовослужбовець керується у своїй поведінці правовими нормами і правилами, а професійно-правові цінності сприймає як особисті моральні принципи. Уміє використовувати професійно-правові знання в різних ситуаціях оперативної-службової діяльності, правильно застосовувати норми законодавства про адміністративні правопорушення,	9–10

1	2	3
	складати процесуальні документи по справах про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок охорони державного кордону України. Уміє проводити заходи щодо встановлення та закріплення факту вчинення порушення законодавства про державний кордон України	
Допустимий	<p>Військовослужбовець не завжди добре володіє базовими юридичними поняттями і правовими знаннями для вирішення окреслених обов'язками правових проблем. У цілому орієнтується у законодавстві України з прикордонних питань, знає правові засади службової діяльності дільничних інспекторів прикордонної служби, але не завжди на них орієнтується; професійні обов'язки знає, але не завжди виконує. Вибір професії прикордонника усвідомлений, але інтерес до професійно-правової етики не стійкий. Професійно-правові ідеали в цілому сформовані, але військовослужбовець не завжди керується у своїй поведінці правовими нормами і правилами, а професійно-правові цінності рідко сприймає як особисті моральні принципи.</p> <p>Уміння використовувати професійно-правові знання в різних ситуаціях оперативної-службової діяльності сформовані, але потребують удосконалення. Військовослужбовець знає як застосовувати норми законодавства про адміністративні правопорушення, але не завжди вміє складати процесуальні документи по справах про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок охорони державного кордону України. Заходи щодо встановлення та закріплення факту вчинення порушення законодавства про державний кордон України проводити уміє, але демонструє невпевненість</p>	6–8
Критичний	<p>Військовослужбовець слабо володіє базовими юридичними поняттями і правовими знаннями для вирішення окреслених обов'язками правових проблем. У законодавстві України з прикордонних питань орієнтується погано, правові засади службової діяльності дільничних інспекторів прикордонної служби знає не достатньо, погано в них орієнтується; професійні обов'язки знає, але часто їх не виконує. Вибір професії прикордонника неусвідомлений, інтерес до професійно-правової етики майже відсутній. Професійно-правові ідеали сформовані недостатньо, вій-</p>	4–5

1	2	3
	<p>ськовослужбовець рідко керується у своїй поведінці правовими нормами і правилами. Професійно-правові цінності вкрай рідко сприймає як особисті моральні принципи.</p> <p>Уміння використовувати професійно-правові знання в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності сформовані слабо, є поверховими, потребують суттєвого удосконалення. Військовослужбовець недостатньо знає, як застосовувати норми законодавства про адміністративні правопорушення, складає процесуальні документи по справах про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок охорони державного кордону України, з суттєвими помилками. Заходи щодо встановлення та закріплення факту вчинення порушення законодавства про державний кордон України проводить з помилками, демонструє невпевненість</p>	
Недопустимий	<p>Військовослужбовець не володіє базовими юридичними поняттями і правовими знаннями для вирішення окреслених обов'язками правових проблем. У законодавстві України з прикордонних питань не орієнтується, правові засади службової діяльності дільничних інспекторів прикордонної служби не знає і в них не орієнтується; професійні обов'язки не знає і їх не виконує. Вибір професії прикордонника випадковий, інтерес до професійно-правової етики відсутній. Професійно-правові ідеали не сформовані, військовослужбовець у своїй поведінці правовими нормами і правилами не керується. Професійно-правові цінності не сприймає як особисті моральні принципи. Здійснює негативний вплив на колег по службі. Допускає грубі порушення норм життя суспільства. Уміння використовувати професійно-правові знання в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності відсутні. Військовослужбовець не знає, як застосовувати норми законодавства про адміністративні правопорушення, не вміє скласти процесуальні документи по справах про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок охорони державного кордону України, з суттєвими помилками. Заходи щодо встановлення та закріплення факту вчинення порушення законодавства про державний кордон України здійснювати не вміє</p>	1-3

Окрім якісних характеристик критеріїв, у стані сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ важливо враховувати ще й кількісні. У дослідженні ми виходимо з того, що кількісна оцінка кожного критерію складається з оцінок кожного показника. Оцінки у діапазоні 9–10 балів відповідають оптимальному рівню сформованості правової компетентності, 6–8 – допустимому, 4–5 – критичному, 1–3 – недопустимому рівню.

Висновок. Нами представлено діагностичний апарат для з'ясування стану сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ. Основними критеріями сформованості зазначеної компетентності є когнітивний (характеризує рівень сформованості правових знань військовослужбовців за контрактом у правовій сфері), мотиваційно-ціннісний (дозволяє з'ясувати сформованість у військовослужбовців професійно-правових мотивів, включеність правових норм у ціннісну особистісну сферу, ціннісне ставлення до права), а також операційно-діяльнісний (характеризує наявність у військовослужбовців умінь використовувати нормативно-правові знання у професійній діяльності).

Сформованість правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ може виявлятися на оптимальному, допустимому критичному і недопустимому рівнях.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Обґрунтування діагностичного апарату дозволяє здійснити констатувальний етап дослідження з метою визначення стану сформованості правової компетентності військовослужбовців за контрактом ДПСУ в реальних умовах оперативно-службової діяльності.

Список використаної літератури

1. Луцький О. Л. Критерії, показники і рівні сформованості управлінської компетентності керівних кадрів Державної прикордонної служби України / О. Л. Луцький // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – Випуск 36 / Редкол. : В. І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2011. – С. 121–125.

2. Батаршев А. В. Диагностика профессионально важных качеств / А. В. Батаршев, И. Ю. Алексеева, Е. В. Майорова. – СПб. : Питер, 2007. – 192 с.
3. Діденко О. В. Сутність, особливості змісту та структури готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з технічними засобами прикордонного контролю / О. В. Діденко, О. Р. Кирилюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – Випуск 34 / Редкол. : В. І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2011. – С. 121–125.
4. Грязнов І. О. Теоретико-методичні засади морального виховання майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України : дис. д-ра пед. наук : 13.00.07 / І. О. Грязнов. – Хмельницький, 2005. – 470 с.
5. Педагогіка : навч. посіб. / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 3-тє вид., випр. і доповн. – Вінниця : Держ. картогр. ф-ка, 2006. – 400 с.
6. Петренко Н. В. До проблеми формування професійно-етичної компетентності у майбутніх офіцерів-прикордонників / Н. В. Петренко, О. В. Діденко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць : в 3 ч. / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Харків, 2010. – Вип. 27 (31). – Ч. 3. – С. 227–234.
7. Кічук Я. В. Теоретичні і методичні засади формування правової компетентності майбутнього соціального педагога в умовах університетської педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ярослав Валерійович Кічук; ДЗ “Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського”. – Одеса, 2010. – 40 с.
8. Махрова М. К вопросу об определении критериев правовой компетентности [Електронний ресурс] / М. В. Махрова і А. Х. Хузіна // Вестник ОГУ, № 81. Оренбург : Оренбургский государственный университет. Февраль 2008. – Режим доступу : http://vestnik.osu.ru/2008_2/2.pdf
9. Жигулин А. А. Развитие правовой компетентности студента профессионального колледжа : на примере специалиста неюридического профиля : автореферат дисс. на соискание научн. степ. кандидата психологических наук : 19.00.13 / Андрей Алексеевич Жигулин; [место защиты: Тамб. гос. ун-т им. Г. Р. Державина] Тамбов, 2010. – 24 с.
10. Ситянін В. В. Формування правової компетентності науково-педагогічних працівників вищої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 [Електронний ресурс] / В. В. Ситянін; Ун-т менедж. освіти НАПН України. – К., 2010. – 21 с.

11. Олійник В. В. Формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 / Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 23.07.2014.

Диденко А. В., Порхун И. В. К проблеме формирования и диагностики правовой компетентности военнослужащих по контракту Государственной пограничной службы Украины

В статье представлено содержание критериев и показателей, охарактеризованы уровни сформированности правовой компетентности военнослужащих по контракту Государственной пограничной службы Украины.

Ключевые слова: *правовая компетентность, военнослужащие по контракту, Государственная пограничная служба Украины, правовая культура, критерии, показатели и уровни сформированности.*

Didenko O. V., Porhun I. V. To diagnose the problem formulation and the legal competence of contracted State Border Service of Ukraine

This paper presents the content of criteria and indicators described levels of legal competence of contracted State Border Service of Ukraine.

At the present stage of its border agency management focuses on solving the problem of the formation of professional competence and in particular its component – the legal competence of all categories of military personnel and contractors in – especially. Concern for the formation of legal competence in this category because of knowledge of their rights and responsibilities, their ability to actively defend and protect, a clear understanding of their place in the state structure, understanding the mutual responsibilities of the individual and the state, the ability to use existing national mechanisms for the protection of human and interests in Ukraine – it is these qualities are now often lack the personality of the modern soldier SBS.

Criteria for formation of legal competence – a means of determining its real state – a set of symptoms that suggest a degree of conformity of the actual formation of that competence benchmark requirements.

As the legal competence of contracted SBS is a characteristic of the individual, which includes legal knowledge (cognitive component), Law Abiding position (motivational value component), positive social and legal experience and skills (action-practical component), and therefore we propose to ascertain the condition of formation of legal competence to apply the approach of the three relevant criteria, including cognitive (to diagnose the level of formation of legal knowledge) motivational value (designed to determine the degree of awareness of the importance of legal issues in operational activities, the desire to perceive reality in the social and legal context, persistence in enriching the pravorealizatsiyoho, human rights practices, involvement of law in the personal sphere of values, value attitude to law) and operational-activity (ability to use legal knowledge in professional work).

As regards the above criteria, the study we believe that they fully disclose the nature of the criteria, easily diagnosed, that enable to obtain quantitative parameters, as well as being valid.

Keywords: *legal competence of Contract, the State Border Guard Service of Ukraine, legal culture, criteria, indicators and levels of development.*